

آرمان مشروطه تا به امروز

علی ربیعی

امروز ۱۴ مرداد، سالروز صدور فرمان مشروطیت است. قرابت این روز با ۱۲ مرداد سالروز رفراندوم قانون اساسی در سال ۱۳۵۸ به گونه‌ای معنادار است. حال و هوای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران و همچنین ذهنیت‌های شکل یافته در نسل‌های جدید پس از وقایع پاییز ۱۴۰۱، انتخابات پیش روی مجلس شورای اسلامی و نیز قانون جدید انتخابات و تمهید زودهنگام ثبت‌نام، به گونه‌ای است که انگار جامعه ایران از ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ تاکنون همچنان در کش و قوس تاثیر انتخابات بر سرنوشت خویش است. شنبه ۱۴ مرداد سالروز صدور فرمان مشروطیت بود. ۱۱۷ سال پیش، پس از تلاش‌های اقشار مختلف جامعه و مجاهدت‌های فراوان، سرانجام استبداد به عقب نشست و ملت ایران گام بزرگی برای تغییر زندگی خود برداشت. بدون شك مشروطه نقطه آغازی در ایران و برای ایرانیان در قانون اساسی‌گرایی است. قانون اساسی داشتن در آن دوران يك نوع هجرت از حاشیه مناطق پیرامونی جهان به قلب و مرکز جهان محسوب می‌شد و بدین‌سان با این حرکت اجتماعی، دستاورد بزرگ مدنی برای ایران حاصل شد. به عبارت دیگر تا آن زمان در همه قرون شاهنشاهی و استبدادی هویت ملی زیست مستقلاً نداشت و از پیکر شاهانه منفک نشده بود. با جنبش معطوف به قانون اساسی است که ملت و هویت ملی از بند قرون استبدادی آزاد شد. امضای فرمان مشروطیت بلافاصله ما را به جزیره امن مردم‌سالاری نرساند، ولی در عوض ما را در معرض آزمون اراده برای رسیدن به يك مردم‌سالاری پرمناخ قرار داد. از آن زمان تاکنون مردم ما در راه حاکمیت قانون، حقوق شهروندی و مردم‌سالاری، بارها و بارها به عقب رانده شده، به زمین خوردند ولی دوباره برخاسته‌اند و چند گام به پیش گذاشته‌اند. به دلیل آنکه مشروطیت در امتداد مسیر تاریخی خود به خوبی نتوانست نهادهای مدنی پایدار و استوار برای تضمین حقوق مردم و قانون اساسی پدید آورد و چون اساساً علاوه بر فقدان نهادهای پاسبان، شرایط اجتماعی و فرهنگی جامعه ایران نیز فاقد آمادگی دفاع از دستاوردهای مشروطیت بود..

بدین‌سان با استبداد قاجاری و دخالت خارجی و همچنین استبداد نوین پهلوی اول دستاوردهای مهم مشروطیت به محاق رفت.

ما در بیش از يك قرن گذشته، تجربه‌هاي فراواني آموخته‌ایم. مشروطه در طول سال‌ها دچار انحراف شد و ما نیز در قرن گذشته تجربیات فراواني از همین انحراف آموخته‌ایم و مهم‌ترین آنها اینکه مردم سالاري در برابر بدخواهي‌هاي بيگانگان و خطاهاي داخلي چقدر شکننده است و نیاز به محافظت دایمي دارد.

در ادامه این مسیر پرافت و خیز، با عبور از سال سرنوشت‌ساز ۳۲، به انقلاب اسلامي میرسیم. به اعتقاد من «انقلاب» خود يك «انتخابات» بود.

انقلاب اسلامي گامي بلندتر براي تحقق مشروطیت و مشروعیت حاکمیت برخاسته از خواست و اراده مردم بود. اما از ابتدا معلوم بود که به صرف پیروزي انقلاب اسلامي و بدون تلاش بیوقفه، نمی‌توانیم تضمینی برای دستیابی به آرمان‌هاي مردم‌سالاري پیدا کنیم. چه نهضت مشروطه و چه انقلاب اسلامي، آرمان‌هايي در دل خود پروراندند که از فرهنگ، اعتقادات و آرزوهاي دیرینه ملت ما سرچشمه گرفته بود.

ما با انقلاب اسلامي هر دو سويه تاسیسي و تقنیني قانون اساسي را در جنبش انتخاباتي ملت ایران در ۱۲ مرداد ۵۸ شاهد بودیم.

از این رو پس از نزدیک به نیم قرن تمرین انتخاباتي با فراز و نشیب‌ها و متاسفانه با تسلط برخي دیدگاه‌ها و روش‌ها در نادیده گرفته شدن صندوق‌هاي رای به مثابه آمال و آرزوهاي مردم، امروز هم در ۱۴۰۲، تنها مسیر بی‌بدیل برای ایجاد آرامش، اطمینان و نوعی تفاهم بزرگ، صندوق‌هايي با درجه فراگیری و شمولیت بیشتر است.

بدون تردید پربسامدترین تکرار آرمانی در انقلاب چه قبل و چه بعد از پیروزي، آزادي و حق انتخاب‌گري در امور سياسي کشور بود.

گذار از شرایط ایران امروز و رسیدن به وضعیتی پر تفاهم و پیشرونده، تنها از طریق اصلاحات (که پیرامون آن بسیار سخن گفته و نوشته شده است) میسر است. مطالعات نشان می‌دهد اولین گام در این مسیر، اصلاحات داخلي است.

فرصت‌هاي دادن سیگنال و علامت و ایجاد فضايي برای ترمیم را نباید از دست داد.

منبع: روزنامه اعتماد 14 مرداد 1402 خورشیدی